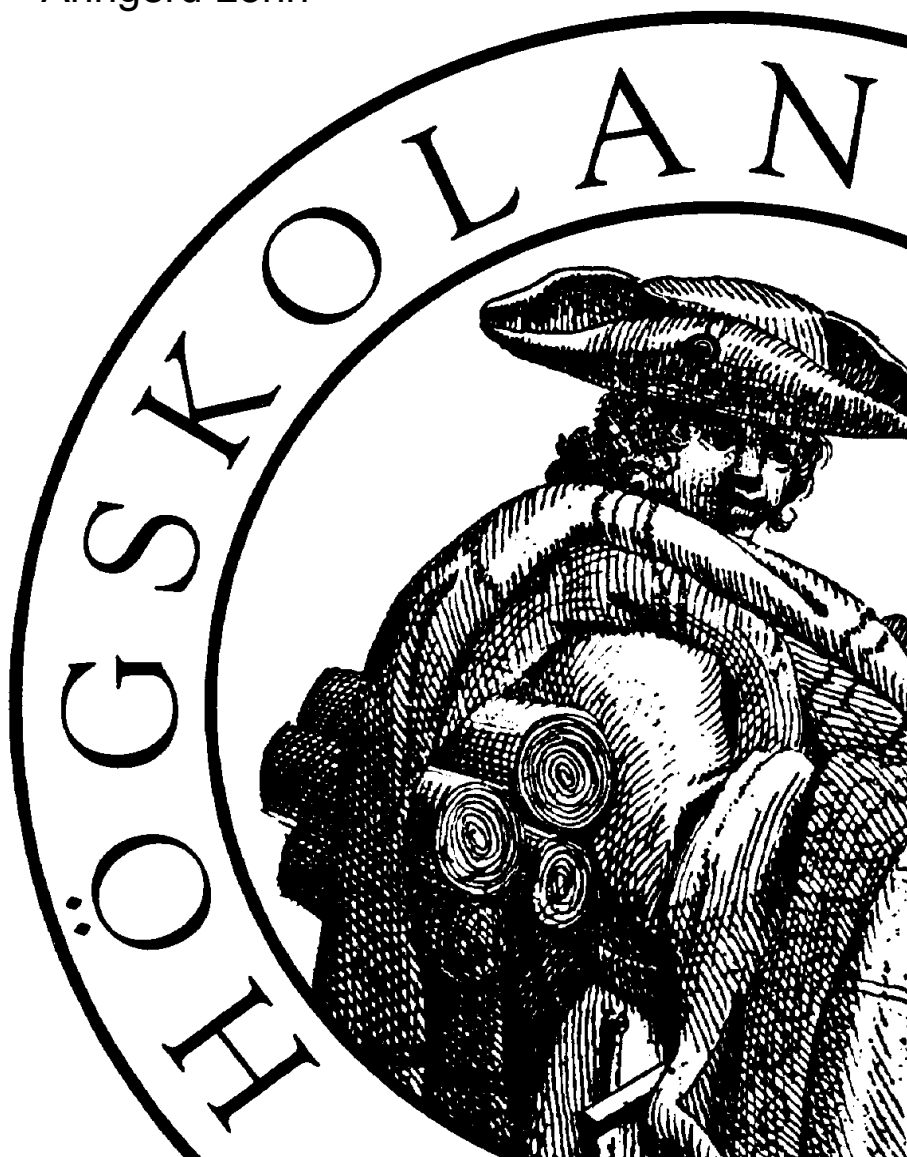

Pedagogisk handledning vid högskola

En studie av pedagogisk handledning vid Sektionen för Väg- och Vattenbyggnad
Chalmers Tekniska Högskola

Anngerd Lönn

H (handledaren) lät oss jobba och tänka själva. H satt ju med hela tiden och vi diskuterade en viss specifik frågeställning eller hur man skulle lägga upp nånting. Och sen sa H -Har ni funderat på detta? Och vi blev liksom ställda, -nej, det hade vi ju inte gjort. Och sen funderade vi på, ja, -hur menar du? Och H uttryckte och förklarade, uttryckte vidare. Sen jobbade H så, att H skrev ner vad vi hade sagt, H satt och antecknade hela tiden. Och sen fick vi läsa igenom det och sen sa H -Är det det här ni menade och är det det här ni ska gå vidare med? Nästa gång gick vi vidare där vi ville, och sen gav H input på olika sätt.../...Jag fick en känsla av att H inte styrde. Vi fick ju bestämma, vi fick bestämma hur skit vi än bestämde, samtidigt som H försökte puffa oss i rätt riktning.

(en deltagares beskrivning av pedagogisk handledning vid V-sektionen, Chalmers Tekniska Högskola 1998)

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	1
2. Det pedagogiska utvecklingsarbetet vid V-sektionen	2
3. Uppdragsbeskrivning	3
4. Den pedagogiska handledningens teoretiska förankring	3
5. Utvärdering av pedagogisk lärarhandledning, syfte och inriktning	4
5.1. Dataunderlag	4
5.2. Databearbetning	6
6. Resultat	6
6.1. Handledarnas beskrivning av pedagogisk handledning	6
6.2. Intervjuer med deltagare i pedagogisk handledning	7
6.2.1. Effekter för individen	8
6.2.2. Effekter för kurs och/eller kurslag	10
6.2.3. Effekter för institution och/eller sektion	11
6.2.4. Effekter för studenter	12
6.2.5. Handledarens roll	13
6.2.6. Övriga synpunkter och önsknings för framtiden	14
6.3. Jämförelse med skriftligt lämnade uppgifter	16
7. Analys och diskussion	17
7.1. Studenternas lärande samt undervisningsaspekter	18
7.2. Lärarnas gemensamma synsätt och samverkan	18
7.3. Lärarnas eget lärande	19
7.4. Nya inriktningsförslag	19
8. Slutord	20

Referenser

1. Bakgrund

Sektionen för Väg- och Vattenbyggnad (hädanefter benämnd V-sektionen) vid Chalmers Tekniska Högskola har sedan 1991 bedrivit projekt med pedagogisk handledning av lärare i deras egen undervisningssituation. Projektet strävar att:

med handledningen som redskap analysera och bearbeta de potentiella möjligheter man som lärare har att, med hjälp av undervisningens utformning, påverka lärandets inriktning och undervisningens utfall, så att den leder till ett meningsfullt lärande.

Ett styrinstrument utgör Chalmers övergripande mål för civilingenjörsoch arkitektutbildningen, där man talar om att "utbildningen skall ge sådana kunskaper, attityder och vanor, och ett sådant förhållningssätt till kunskap och inläring, som ger förutsättningar för ett livslångt lärande". Det är utifrån detta perspektiv som undervisningen bearbetas i handledning. (Häggström, Lundell-Sällfors och Nordquist 1997)

Som ett led i V-sektionens kvalitetsarbete ingår att höja lärarnas pedagogiska förmåga och medvetenhet, samt en strävan att förändra lärarnas arbetssituation från enmansjobb till att bli ett lagarbete. Sektionens handledningsprojekt har tidigare utvärderats internt och avrapporterats till referensgruppen för pedagogisk utveckling, RePu, vid Chalmers Tekniska Högskola.

Föreliggande utvärdering är genomförd av Anngerd Lönn, Institutionen för pedagogik, Högskolan i Borås, på uppdrag av Steffen Häggström, vicedekanus, V-sektionen, Chalmers Tekniska Högskola.

2. Det pedagogiska utvecklingsarbetet vid V-sektionen

Det pedagogiska utvecklingsarbetet vid V-sektionen utförs idag av dels en utbildningssekreterare, som i sin tjänst har 30 % som pedagogisk konsult, dels ytterligare en pedagogisk konsult på 50 %. Följande beskrivning av utvecklingsarbetet är hämtad från dokumentation från sektionen.

Det pedagogiska utvecklingsarbetet vid sektionen omfattar tre huvuddelar:

I. Kurser och arbetsdagar

- Arbetsdagar institutionsvis i samband med handledningsperioder
- CPU:s kurser, pedagogisk baskurs och fortsättningskurs
- Pedagogiska seminarier

II. Arbete i arbetslag

All personal på en institution som är engagerad i en kurs bildar ett arbetslag där alla aktivt deltar i målarbete och planering inklusive samverkan, genomförande, utvärdering och examination av en kurs.

III. Pedagogisk handledning

Den handledning som bedrivs är reflekterande processhandledning. Den följer den konkreta undervisningssituationen under en period av sju veckor. Dess fokus är undervisningens effekter på studenternas lärande och lärarnas möjlighet att forma undervisningen så att meningsfullt lärande premieras och studenternas lärande underlättas. Deltagarna skaffar sig teoretisk kunskap från den pedagogiska facklitteraturen dels i samband med gemensamma arbetsdagar, dels under handledningens gång. Handledningen inkluderar stöd vid återkommande handledning och tillgänglighet för konsultation. Hitintills har nio institutioner varit engagerade i handledningsarbetet. Ambitionen är att klara av 2-4 institutioner per år och därigenom får varje institution en förnyad pedagogisk utveckling genom arbetsdagar, fortsatt arbete i arbetslag och handledning ungefär vart 4-5 år. Hela handledningsinsatsen består av följande:

- två inledande work shops dagar
- handledningsperiod av 7 veckor, dvs under en läsperiod då aktuell kurs ges
- återkommande handledning/konsultation där kursen ges igen år två, tre...
- en work shop dag i slutet av handledningsperioden.

Denna studie avser III. Pedagogisk handledning. Handledningen har i ett tidigare skede enbart omfattat individuell lärarhandledning, men numera ingår denna som en del i ett större sammanhang med handledning av arbetslagen.

Handledarnas egen beskrivning av sitt arbete redovisas i resultatavsnittet.

3. Uppdragsbeskrivning

Den pedagogiska handledningen av lärare på V-sektionen vid Chalmers genomförs som nämnts för att öka kvaliteten i undervisningen. Ett annat sätt att uttrycka målet är att utveckla medvetet pedagogiska lärare. Som underlag till uppdraget att genomföra en utvärdering av den pedagogiska handledningen beskrivs följande punkter:

”en kartläggning av hur långt man har kommit enligt sina intentioner och att se i vilken utsträckning och på vad sätt handledningen medverkat till att man i större utsträckning än tidigare:

- Fokuserar på studenternas lärande
- Formar sin undervisning så att den underlättar studenternas lärande
- Påverkar lärarnas benägenhet att reflektera kring
 - sin roll/sitt ansvar som undervisare
 - undervisningens utfall
 - inriktning
 - sammanhang
- Påverkar lärarnas engagemang i och attityder till undervisningen, individuellt och generellt på institutionerna
- Påverkar helhetssyn och samverkan
- Påverkar lärarnas eget lärande”

Utvärderingen skall grunda sig på:

- Styrdokument för handledningsverksamheten
- Handledda lärares utvärderingar och dagböcker
- Intervjuer med handledda lärare och handledare

Uppdragets omfattning motsvarar sex veckors arbete och skall vara slutfört under 1998.

4. Den pedagogiska handledningens teoretiska förankring

Den pedagogiska handledningen tar sin utgångspunkt i lärandet som en process, relaterad till ett sammanhang. Man refererar härvidlag till Marton et al 1986, Ramsden 1992, Trigwell et al 1991, Piaget i Levin et al 1979. Handledningen beskrivs som en reflekterande handledning, vilket ses som en dynamisk process och alltid relaterad till lärande och undervisning. Handledarens problematiserande frågeställningar kombinerat med teoretiska diskussioner och praktisk tillämpning utgör bärande element. Vidare beskrivs handledningens förlopp i projektet som en förskjutning från ”supervision” mot ”consultation” enligt Handal/Lauvås 1993 och Gordan 1992 (se vidare Haggström, Lundell-Sällfors och Nordquist 1997).

5. Utvärdering av pedagogisk lärarhandledning, syfte och inriktning

Den pedagogiska handledningens avsikt är att höja lärarnas pedagogiska förmåga och medvetenhet. Lärarnas medvetenhet om sin förmåga är en viktig del i det fortsatta arbetet. Syftet med föreliggande utvärdering är att studera om och i så fall hur pedagogisk handledning leder till att lärarna blir mer medvetet pedagogiska. Utvärderingen utgår därför från hur personerna som deltagit i pedagogisk handledning själva beskriver att de påverkats av densamma.

Utvärderingen har en deskriptiv inriktning och avser att beskriva såväl likheter som skillnader i intervjupersonernas utsagor om effekterna av handledningen. Dessutom redovisas andra reflektioner som intervjupersonerna uttalar angående undervisnings-situationer och som kan härledas till den pedagogiska handledningen.

5.1. Dataunderlag

Utvärderingen har pågått under 1998. Som underlag har följande dokument studerats:

- Måldokument för Chalmers tekniska högskola
- Mål och strategier för V-sektionen
- ”Pedagogisk lärarhandledning. En praktisk metod för utveckling av högskoleundervisning.” (Häggström, Lundell-Sällfors och Nordquist 1997)
- Program för pedagogiska dagar, deltagarinformation
- Deltagares egna skriftliga kommentarer/utvärderingar efter deltagande i pedagogisk handledning
- Ett fåtal dagböcker av deltagare och studenter
- Kursutvärderingar

Muntliga åsikter har inhämtats genom intervjuer med 19 personer från nedan angivna områden. Alla utom en har skett ansikte mot ansikte, en intervju har genomförts per telefon. Utvärderingen strävar efter att få en så bred representation som möjligt av inblandade yrkeskategorier, deltagande institutioner och handledning vid olika tidpunkter, urvalet har därför skett selektivt. Från början var avsikten att intervjua ytterligare fyra personer, men dessa utgick på grund av att tre av dem numera arbetar på andra arbetsplatser och en person inte nåddes förrän mycket sent i processen. Underlaget täcker emellertid ändå de önskade kategorierna. Alla tillfrågade har villigt ställt upp på intervjuerna. Deltagare i intervjuerna har varit:

- lärare/doktorander som genomgått pedagogisk handledning under våren 1998
- kursansvarig lärare och/eller en doktorand per kurs från tidigare tillfällen, dvs personer som deltagit i pedagogisk handledning under åren 1993—97
- ledningsrepresentanter
- de två pedagogiska konsulterna

Intervjuerna med de två förstnämnda deltagargrupperna, handledda lärare, har varit halvstrukturerade, dvs utgått från en intervjuguide (se nedan) med ett antal i förväg förberedda frågeområden. Beroende på den intervjuades undervisningserfarenhet ställdes alla eller enbart vissa frågor och i olika ordning. Efter en introduktion med kartläggning av undervisningserfarenhet och liknande ställdes emellertid alltid den förstnämnda frågan först till alla deltagare som hade tidigare erfarenhet av undervisning. Frågan om vilka effekter deltagaren ser med pedagogisk handledning ställdes antingen utan exempel eller med alla exemplen nämnda. Intervjuguiden var öppen såtillvida att i slutet av varje intervju fick intervjupersonerna se frågorna för att förvissa sig om att adekvata delar hade behandlats.

Intervjupersonerna informerades om syftet med intervjun, dvs att utvärdera lärares upplevelser av den pedagogiska handledningen, genom dels ett introduktionsbrev, dels vid den telefon- alternativt e-postkontakt då tidpunkt för intervjun bestämdes, dels innan själva intervjun startade.

Intervjuerna bandades och dessförinnan informerades om integritetsskydd, dvs att inga namnuppgifter skulle redovisas, att enbart intervjuaren hade tillgång till bandinspelningarna samt att rapporten inte avsåg att utlämna några individuella svar. Intervjuerna varade mellan 15 och 45 minuter och har skrivits ut i sin helhet.

Följande frågeställningar ingick i intervjuguiden för de som erhållit pedagogisk handledning:

Hur beskriver du din planering och undervisning som den var innan den pedagogiska handledningen?

Vilken information fick du innan den startade?

Vilka förväntningar hade du? Har de infriats?

Vad har ingått i den pedagogiska handledningen?

Har den kurs du har genomfört just nu genomgått några förändringar på grund av den pedagogiska handledningen?

Har du förändrat ditt sätt att undervisa? Vad exakt tror du att det beror på?

Vilka effekter ser du med pedagogisk handledning?

- för dig
- för studenterna
- för kurslaget
- för institutionen

Skulle du vilja ändra/förbättra något i innehållet/organisationen av den pedagogiska handledningen?

Hur vill du själv gå vidare?

De sistnämnda intervjupersonsgrupperna, dvs ledningspersoner och handledare, intervjuades om sin roll i arbetet, hur arbetet är upplagt och hur det har förändrats under åren.

5.2. Databearbetning

De utskrivna intervjuerna med deltagare i den pedagogiska handledningen genomlästes och adekvata uttalanden kodades utifrån uppdragsbeskrivningens punkter. Utdragen grupperades utifrån individ-, kurslags-, institutions- och studentperspektiv samt handledarrollen och övriga reflektioner.

Intervjuresultaten jämfördes och kompletterades med deltagarnas tidigare skrivna rapporter om handledningen. Intervjuerna med handledare och sektionsledning har använts i såväl bakgrunds- som analysarbetet.

6. Resultat

Resultatavsnittet redovisar först handledarnas uttalade inriktning och deras åsyftade roll i handledningssituationerna.

Därefter redovisas deltagarnas utsagor i intervjuerna och slutligen jämförs intervjuerna med deltagarnas tidigare lämnade skriftliga utsagor om deras upplevelse av handledningen.

6.1. Handledarnas beskrivning av pedagogisk handledning

Den pedagogiska handledningen omfattar numera som start två externt förlagda pedagogiska dagar, då kurslagen arbetar med planeringsarbete. Dessa dagar följs av den sju veckor långa handledningsperioden, samt en uppföljningsdag, då ett par institutioner deltar samtidigt. Handledningsperioden består av två delar, dels gruppinriktad handledning, dvs till hela kurslaget, dels individinriktad handledning.

Den gruppinriktade handledningen startar på upptaktsdagarna och försiggår i kurslaget. Detta består av lärare och doktorander/assistenter som ska undervisa i kursen, ibland kan även andra personer delta och ge synpunkter på kursuppläggningsen. Handledarna strävar då att genom ett problematiserande sätt få fram de olika personernas olika erfarenhet, olika inriktning, olika perspektiv. Denna del av den pedagogiska handledningen är tillkommen under senare år. Handledaren deltar även i de kontinuerliga utvärderingarna tillsammans med lärarlaget.

Den individinriktade handledningen sker efter kurslagsplaneringen och försiggår mellan handledaren och en enskild lärare eller doktorand. Den består av tre delar; a) handledning före en lektion och/eller övning, b) handledaren deltar i aktiviteten, (vid något tillfälle har denna videofilmats) samt i så nära anslutning som möjligt efter aktiviteten, c) efterhandledning bestående av genomgång, diskussion och feed-back. Handledningen kan efter den första sjuveckorsperioden gå över i konsultation, vilket handledarna ser som en positiv möjlighet. Det ger möjlighet för deltagarna att fortsätta med handledarkontakten om eventuella nya behov dyker upp. Denna individinriktade handledning har förekommit längst.

Handledarna har som mål att deltagarna skall byta från ett för givet-perspektiv till ett reflekterande perspektiv. De beskriver sin inriktning i kallelsen till deltagarna:

I vårt arbete vill vi utgå från den kunskap och de erfarenheter av lärande och undervisning som ni redan har. Vi använder oss av ett aktivt och interaktivt arbetssätt och följer er i ert utvecklingsarbete med hjälp av pedagogisk handledning och konsultation när ni sedan genomför undervisningen.

Målen för arbetet är uppdelat i idémål och operativa mål, varav idémålet är:

Att kvalitativt utveckla sektionens undervisning så att den stimulerar till ett meningsfullt lärande och att samtidigt utveckla den pedagogiska kompetensen hos undervisande personal.

När det gäller sin egen roll i projektet, beskriver handledarna den i intervjuerna som:

När det gäller min roll i paketet, då handlar det ju både om kursutveckling och om att utveckla lärande lärare. Min roll i det är att vara ett bollplank, en spegel, ett redskap för att reflektera kring de här frågorna.

Min roll blir främst att arbeta fram ett förtroende oss emellan och därefter vara stödjande.. jag jobbar nog ganska mycket som mentor, för att inhämta kunskap det får de ju göra själva ... en stödjande mentorroll.

En handledare beskriver förväntningarna från deltagarna som att några vill ha enkla tips, en kokboksvariant hur man gör. Detta bemöter handledarna genom att vända på kakan, dvs fråga lärarna om deras egna erfarenheter och reflektera utifrån dem.

6.2. Intervjuer med deltagare i pedagogisk handledning

Övervägande delen av deltagarna saknar formell pedagogisk utbildning i någon större utsträckning, endast ett fåtal har lärarutbildning. Vad gäller tidigare utbildning refererar många deltagare till andra erfarenheter som hjälpt dem i undervisningssituationen, t ex erfarenheter som lärarvikarier på grundskolan, ledarkurser i andra yrken, ledarerfarenheter i föreningsliv, annan högskoleutbildning som inte rör tekniska yrken, pedagogiska seminarier etc. Några har ingen tidigare erfarenhet. Någon refererar till Chalmers kurser och nämner bl a en baskurs för doktorander samt en kurs i presentationsmetodik.

Deltagarintervjuerna visar på en övervägande, för att inte säga enhälligt positiv inställning till den pedagogiska handledningen. Inte någon av intervjuerna eller något skriftligt material ger uttryck för att handledningen som helhet har givit direkt negativa konsekvenser. Däremot finns skillnader i beskrivningen av hur handledningen har tagit sig uttryck och inom vilka områden deltagarna haft mest nytta av den. Vissa kritiska synpunkter på delar av hela den pedagogiska handledningen uttalas. Det skiljer sig mellan vad olika personer anser varit viktigast, samt uttalas en hel del önskningsinframtiden.

Vissa generella mönster kan urskiljas. Som exempel kan nämnas skillnader i svar beroende på den intervjuades gruppstillhörighet, dvs om hon/han är kursledare eller doktorand/assistent; svaren visar på olika förväntningar och olika upplevda effekter av handledningen. Ett annat exempel är tidpunkten för handledning; personer som deltagit under de första åren, då individuell handledning var huvudinriktning, svarar annorlunda än personer som deltagit det sista/de sista åren, då handledningen dessutom omfattade hela kurslaget. Dessa mönster kommer inte att särredovisas genom hela rapporten utan enbart i vissa sammanhang där de anses ha betydelse.

Ett gemensamt drag hos det stora flertalet av intervjupersonerna, oberoende av lärarkategori, är att de uttalar sig mer utförligt, verkar ha lättare att uttala sig, om effekter som har med deras egen roll att göra. De refererar till sin egen undervisning och de egna arbetsvillkoren, utgår från sina egna mål, ekonomiska och/eller pedagogiska.

Resultatet från deltagarintervjuerna redovisas först utifrån fyra perspektiv; uttalanden om effekter på individnivå, effekter på kurs- och/eller kurslagsnivå, effekter på institutions- och/eller sektionnivå, samt uttalanden om effekter för studenterna. Därefter redovisas deltagarnas synpunkter vad gäller föreställningar om handledningen och andra reflektioner som intervjupersonerna uttalar angående undervisningssituationer eller annat som kan härledas till den pedagogiska handledningen. Som exempel kan nämnas handledningens fokus på doktorand respektive lektor och vem som behöver detta mest, synen på undervisning samt önskningar inför framtiden.

Under varje rubrik redovisas först en sammanfattande beskrivning av resultatet och därefter ges ett eller flera citat för att exemplifiera typiska uttalanden. I de fall som personer är nämnda vid namn, byts detta mot NN, handledaren (han respektive hon) redovisas genomgående som H. I övrigt är utsagorna direkt citerade med undantag av smärre språkliga justeringar för att tydliggöra sammanhanget.

6.2.1. Effekter för individen

Deltagarnas uttalande om effekter på individuell nivå rör sig om två perspektiv, dels om effekter för egen del, dels om effekter för någon annan.

Feed-back och bekräftelse, effekter för egen del

Många av deltagarna uttrycker att handledningen haft positiva effekter för deras utveckling som lärare och för deras personliga utveckling. De säger sig ha fått bekräftelser på sin pedagogiska kompetens och blivit stärkta i sin lärarroll. Detta uttrycks som att de har fått ord på sin kunskap och kan uttrycka sig tillsammans med andra om lärande, kunskapssyn och undervisning. De anser sig ha fått tips på metoder, knep för att förändra sin undervisning och för att förbättra kontakten med studenterna.

Jag har nog aldrig varit så tydlig i målformuleringar

Mycket värdefullt att bolla olika idéer fram och tillbaka med en pedagog som kan se frågorna ur nya synvinklar

Mer medveten om vad jag gör för nånting,... jag känner mig tryggare

Några enstaka personer svarar att de inte har förändrat sitt sätt att planera och genomföra undervisningen.

Kanske att jag tänker tanken lite mer hur man knyter ihop och får nån röd tråd genom det hela. Det kan jag tänka är skillnaden, annars gör jag på precis samma sätt som jag gjorde innan

Upplevelsen av feed-back visar sig i många olika uttalanden, nästan alla som fått individuell handledning nämner den som en mycket viktig del av handledningen. Behovet av feed-back anses ha uppfyllts, även om flera personer säger att de hade önskat mer negativ återkoppling, dvs fått veta vad de gjort för fel. Många uttrycker även att de uppskattat den snabba feed-backen, dvs att återkopplingen skett i direkt anslutning till den lektion eller övning som handledaren närvarat vid.

Vad som hände var att, jag upplevde ju väldigt mycket i början att H inte sa nåt negativ utan man kände sig, oh vad bra, så här bra kan jag inte vara. H måste vara för snäll alltså. Men ganska långt fram så hade jag en laboration som H var med på Då kände jag själv att det här det är inte bra ... Och då sa H ju det efteråt också. Och just att få det förstärkt, alla dom känslorna man själv hade då.

Jag har på något sätt fått bekräftelse på att det undervisningssätt och de former som jag har tyckt varit bra själv, att det fanns nånting i det. Jag har fått förståelse för varför jag tyckte det var bra.

Men det jag tycker som var bäst där, det var ju egentligen att man fick den där feed-backen efter varje föreläsningsspass, då satt vi och diskuterade igenom olika saker, varför sa jag så och kunde man gjort på ett annat sätt och så.

Effekter för andra

Några anser att de inte har haft särskilt stor nytta av den individuella handledningen för sin egen del. Ett fåtal deltagare anser att handledningen däremot haft effekt för andra lärarkategorier. En viss osäkerhet om hur och hur mycket andra får kan också utläsas i materialet. I detta sammanhang finns skillnader mellan doktorander och erfarna lärare/kursansvariga.

Vissa uttalanden av doktorander rör inriktningen på handledningen och att för mycket fokuseras på doktoranderna. Detta anses inte vara behövligt, eftersom doktoranderna själva så nyss studerat och är inställda på lärande. Någon av doktoranderna anser att de är i stort behov av hjälp i undervisningen men tror att lektorerna får mycket mer.

Jag tycker jag har så bra koll så jag tycker inte det riktade sig till mig utan det riktades till såna som varit ifrån det här att själva studera. Känner jag då, för jag kände att allting var så självklart, det dom sa.

Och sen tror jag också att det är skillnad på den stöttning som vi får som doktorander som går in med ganska liten intensitet jämfört med en sån som NN som är den stora lektorn. De har nog fått betydligt mer genomgång och bollande och så.

Några av de kursansvariga lärarna uttrycker att doktoranderna har haft stor hjälp av handledningen. De anser att doktorander har större behov av pedagogisk hjälp för sin undervisning och att handledningen stöder detta. Kursansvariga själva har inte alltid tid att stötta doktoranderna så som de önskar.

De (doktoranderna) känner ju ännu mer att de kan ju bara en del av det de ska lära ut. Där skulle nog den här stöttningen göra nytta, just bara av psykologiska skäl

Jag tror inte den delen har påverkats speciellt mycket. Jag har ju jobbat här så länge nu så att, jag tror inte det har påverkat mig speciellt mycket men däremot har det påverkat förhoppningsvis de assistenter som var med.

(Genom handledningen) har assistenterna blivit mera, kommit in snabbare i arbetet än vad de gjort tidigare.

6.2.2. Effekter för kurs och/eller kurslag

De personer som deltagit i handledning för hela kurslaget uttalar sig nästan uteslutande positivt om den formen. Främst de erfarna lärarna, dvs kursansvariga, beskriver att det har skett många förändringar i uppläggnings av kurser. Många refererar till kurslagsplaneringarna som orsak till start för nya metoder, omfördelning av lärarresurser, nya examinationsformer etc. Vissa anser att de emellertid inte kan uttala sig om effekterna enbart är beroende på den pedagogiska handledningen eller på andra projekt.

Experiment med undervisningsformer hade inte skett utan handledning

Vad som har gjorts, vad som har ändrats det är hela kursens uppläggnings ... Och den har kommit fram genom den här pedagogiska handledningen tror jag

De effekter som ytterligare nämns är att man fått ökad struktur i arbetet och att kurslaget fokuserar mer på mål och innehåll än vad som gjorts tidigare. Diskussionerna har ökat vad gäller pedagogiska frågor och det märks en större medvetenhet i kurslaget om grupper och hur man lär. Att ha med en handledare i kurslagsarbetet anses ha hjälpt till med att fokusera på vad som skall ingå i kursen och varför det ska ingå.

Det tycker jag är väldigt positivt också, tyvärr så tror jag ju inte att vi utan H hade fått någon diskussion över huvud taget.

Det beror på arbetslaget ... man har höjt medvetandegraden, alltså sättet att lära in på.

Det som jag tänkte på mest som är den största skillnaden då, vi kanske inte hade så där jättemycket diskussioner kring kurserna, på samma sätt som vi har nu, innan ... men det känns som vi har fått det att hänga ihop bättre sen vi har jobbat, vi har blivit medvetna om det på ett helt annat sätt.

En annan sak är detta att man funderar mer i termer av "Vad lär dom sig faktiskt, vad är det faktiska inlärandet i förhållande till våra mål"

Så blir man målinriktad, då får man ju mer effekt av samordning och sånt där. Det blir ju mer gruppdynamiska effekter av det när man jobbar mot samma mål.

Nya undervisningsformer har tillkommit genom handledningen, några deltagare anser att det gett positiva effekter. Någon enstaka uttalar viss kritik om tidsåtgången.

Den viktigaste insatsen de gör är ju att få igång tankar kring pedagogik, metoder, väldigt mycket undervisning får kanske lite slentrianmässighet och det är samma former som upprepas och det behövs ju lite kraft för att ta sig ut det här. Det är ju inte säkert att alla lärare egentligen har valt sitt yrke för att undervisa i första hand heller, utan det är nånting som följer med då.

Jag tyckte ju att det blev lite för mycket möten för jag tyckte ju att det flöt ganska bra. Man har ju mycket annat att syssla med. Nu vet jag inte, de ska väl kompensera oss för det tror jag. Vad jag har förstått skulle det kompenseras (doktorand).

Vissa deltagare som tidigare känt det svårt med sin status i kurslaget säger sig ha fått stöd från en utomstående person att få gehör för sina idéer.

Det viktigaste, det var alltså folk inblandade med dignitet. Om det nu var beställt av dekanen, det spelar ingen roll, det var folk som var centralt erkända, duktiga, som sysslade med detta... Ett element i detta var att stärka vissa, som jag, som inte har den här digniteten i ryggen när jag hade rätt... och kanske dämpa inställningen hos personer som hade lite mera dignitet.

De fick igång en massa nya processer utan att man kände sig trampad på

Ett fåtal deltagare uttrycker att handledningen varit till hjälp för mötesdisciplinen.

Jag skulle vilja att vi fortsatte att träffas precis som vi gjort nu fast ändå utan H då. Fast risken är väl kanske då att ... då blir det nåt sånt där att "ja det var ingen som hade tid nu så. Var det bara folk på institutionen så då ställer vi in det". Kommer det nån utifrån så måste man minsann hålla det där mötet ändå.

6.2.3. Effekter för institution och/eller sektion

Ett flertal av deltagarna uttrycker fördelen med att handledningen genomförs i det dagliga arbetet och att handledarresursen finns på sektionen. De jämför då med andra pedagogiska insatser, som t ex att åka bort på kurs eller att ha tillfälliga externa kontakter. Fördelen med att handledarna finns på sektionen är även att dessa skaffar sig en viss ämneskunskap samt får kännedom om studenter. Denna kunskap kan föras över mellan olika kurser till gagn för såväl lärare som studenter.

Jag tycker det är bra att de är i huset. Det innebär att vi har kontakt när det behövs ... Den här personliga kontakten är väsentlig. I och med att vi vet var vi är någonstans båda två.

En person som kan förmedla erfarenheter mellan kurser.

Det har fungerat bra ur min synpunkt. Jag tror också att det är väldigt bra att det finns en kontinuitet i det här, jag behöver inte etablera en ny kontakt med en annan pedagog om jag stöter på nåt problem som jag vill prata om. Utan jag och H har gemensamma erfarenheter tidigare då. Vi har jobbat ihop förut och då kan vi liksom börja därifrån och gå vidare då i ett samtal. I stället för att det kommer in någon annan konsult som ska rätta till eller göra nåt. Det tycker jag är en av poängerna med det.

Andra effekter som rör hela institutionen eller sektionen är en ökad samsyn på pedagogiska metoder. Flera deltagare kommenterar att effekterna sprider sig mellan kurslagen. Dessutom anses det vara lättare att diskutera kurser numera, medvetenheten om betydelsen av samsyn har stigit.

Samsyn och kontinuitet stärks genom handledaren, kursen passar in med andra kurser, förbättrar helheten, skapar kontakter mellan oss, inte kontroll utan mer att föra över erfarenheter.

Vi har jobbat oss igenom kurserna på ett bättre sätt. Det är fler på institutionen som vet hur kurserna är upplagda, man får associationer att göra saker i andra kurser, så det sprider sig på det sättet.

Att handledningen över huvudtaget existerar anses vara viktigt för att ge undervisning och inte enbart forskning status, samt att ledningen visar att den satsar på undervisning. Uttalanden om effekterna på institutionsnivå är gjorda oberoende om deltagaren har deltagit i kurslagshandledning eller enbart individuell handledning.

Den andra styrkan är den att H känner teknologerna. H kan ju faktiskt ta med sig idéer från en kurs till en annan ... sammanhängande krafter. Och sen är det ju bra att ha koll på och se lite vad vi gör.

Man kan ju säga det också att eleverna vet ju att det är pedagogisk handledning, för att det blir ju en sån presentation också. Och det tror jag ju att de upplever väldigt positivt. De märker att vi, som sektion då, anstränger oss för att undervisningen ska bli bra. Det är en viktig bieffekt också.

6.2.4. Effekter för studenter

Många av deltagarna beskriver hur deras kurser har förändrats, dels efter den individuella handledningen, men i första hand som ett resultat av kurslagshandledningen. Deltagarna refererar som tidigare nämnts oftast till sin egen lärarroll. Spontant har de inte i första hand nämnt effekter för studenterna i samma utsträckning som effekter för egen del i relation till andra lärare. Många av deltagarna fokuserar studenterna som målet för, eller snarare som mottagare av, lärarnas och kurslagens utveckling. De effekter som är uttalade i samband med studenterna är att

dessa blivit mer aktiva i sitt lärande. Studenterna sägs även få mera tid för sina studier pga den ändrade kursuppläggnings. Några erfarna lärare menar att nya examinationsformer och utvärderingsrutiner visar att studenterna fått en ökad förståelse för kursinnehållet och presterat bättre resultat på tentamina.

Själva pedagogiska finessen kom in, vi måste tänka på, vi behöver inte vara så himla duktiga och visa vad vi kan utan vi måste tänka på vad måste eleven lära sig och vad ska eleven kunna.

Och sen märker man framför allt på studenterna att de lär sig mycket mer och att de är mer aktiva, de tar större ansvar, de får en helhetssyn på ett annat sätt i kurserna och de klarar av att applicera sin kunskap som de har haft. Tidigare har de bara kunna lösa väl strukturerade problem som bara är enligt läroboken, nu klarar de av att lösa vidare problem som de ställs inför. De är inte rädda för stora problem, de klarar av att bena upp problemen i delproblem och sen tar de ett problem i taget. Förut var de helt paralyserade när de ställdes inför den här stora uppgiften då.

Många studenter har ett helt annat sätt när de är färdiga med kursen, att ställa frågor, att resonera.

6.2.5.Handledarens roll

Många deltagare har även poängterat betydelsen av handledarens roll i sammanhanget. Uttalandena rör både den nuvarande rollen men även vad deltagarna önskar att handledaren ska kunna utföra i en framtid. Handledarna anses ha haft stor betydelse för deltagarnas personliga utveckling. Deras sätt att stötta och finnas på institutionen när hjälp har behövts, har uttryckts i positiva ordalag.

Varje gång jag har behövt ha hjälp så har det funnits, eller när jag har bett om, så har det funkat.

Handledarens roll beskrivs som stödjande och en hjälp till reflektion, (se även rapportens inledande citat). Deltagarna uttrycker handledarens roll i termer som bollplank, spegel, kurator, konsult, rådgivare och mentalt stöd, men några anser även att handledaren kan ha en granskande, kontrollerande uppgift. Kontrolluppgiften anses av någon vara nödvändig för sektionen. I sammanhanget nämns då också att det är viktigt att handledaren inte har någon ledningsfunktion. En person med ledningsansvar kan upplevas som hotande, i nuvarande handledning vågar deltagarna vara öppna och ta fram sina eventuella svagheter.

Stöd. Ja ett mer mentalt stöd då till att göra det man tror på. Inte direkt att man fick nån ny kunskap det vill jag inte påstå utan man fick nån ny känsla, för hur man skulle göra, han förstärkte det som man tyckte själv var bra.

Det var ju inte den där chefen som pekar med hela handen utan... Bollplank ja, inte bara plank utan H såg ju en massa grejer som man inte tänkte på då.

H:s funktion före var alltså den här struktureringen och sorteringen och främjandet och så. Efter att det hade hänt var det mer en bevakningsfunktion,

en mätfunktion som jag ser det. H gick runt och följde upp, som oberoende ... Jag kunde ha frågat teknologerna hur tyckte ni det var och de svarar naturligtvis jättebra ... Jag tror att H ofta har smugit runt och tittat på långt håll, vad snackar de om, så att de inte uppfattade att de blev observerade. Och på så sätt tror jag att H fick en objektiv bild och på så sätt är H en mätperson.

Det var en sån där katalyserande grej så att säga, fick igång resonemanget i gruppen

H har förtydligat en del grejer som vi tycker eller som NN (kursledaren) tycker, lite sån där jämkandefunktion.

6.2.6. Övriga synpunkter och önskningar inför framtiden

Under intervjuerna har deltagarna som tidigare nämnts i hög grad utgått från sin egen situation. Vissa reflektioner går inte att härleda till de fem områden som hittills har redovisats. Några av dem ligger kanske i periferin av utvärderingsuppdraget, men redovisas ändå, eftersom de berör sektionens fortsatta arbete. För att sammanhanget skall framgå, redovisas dessa synpunkter i form av lite längre citat.

Ett exempel på övriga synpunkter som framkommit är uttalanden om undervisningen som en del av tjänsten. I doktorandernas tjänst ingår förutom forskarutbildning att de skall undervisa och/eller assistera i laborationer och övningar. Något uttalande syftar på att undervisning kan ses som något nödvändigt ont eller att undervisning har låg status i förhållande till forskning.Handledningen föreslås i en framtid ses som ett led i doktorandernas utbildning.

Jag tror att, nånting som man hoppas i alla fall att det ska igenom, det är att professorerna och lektorerna får kanske en större förståelse för att det faktiskt är ett ganska stort jobb man gör som doktorand när man går in. Även om det bara är en övning eller nånting, det tar rätt mycket tid. Det får man inte credit för över huvud taget. Men sen får man aldrig riktigt den här, de får ingen känsla för att man har lagt tid på det, vilket väldigt många gör. Där hoppas jag att man kan få en förbättring, att man kan få ökad förståelse.

Jag tror att doktoranderna måste på ett eller annat sätt premieras, antingen genom att man får kurspoäng för att man deltar i den pedagogiska utvecklingen, det är ett sätt som vi håller på med att försöka få till nu då, eller att man drar ner på kraven vad gäller avhandlingar och den delen och att man är oerhört tydlig även mot doktoranderna med målen med forskarutbildningen. Detta är ett led i utbildningen och där kommer vi att lära er det här och det här och det här, men man får liksom aldrig nån riktig information när man börjar sin forskarutbildning. Det är bara forskningen som är i centrum.

En annan aspekt som redovisas är synen på vilken undervisningsmetodik som ska vara gällande. I kurslagshandledningen har förekommit fokusering på nya undervisningsmetoder, främst PBI-baserad undervisning. I framtida handledningsinsatser önskar någon deltagare därför stöd i olika alternativa metoder.

Väldigt inriktad på det som här kallas för PBI. Och det kan kännas väldigt jobbigt. Dels är inte alla människor, som jag uppfattar det, lämpade för att undervisa på det sättet, dels är inte alla ämnen lämpade för att undervisa på det sättet. Och får man då ingen stöttning i att man vill hålla det på ett annat sätt, så kan det bli väldigt svårt. Vi har ju under väldigt lång tid haft vissa delar som har varit väldigt PBI- inriktade. Medan andra delar, som när man ska visa hur nånting går till, har jag väldigt svårt att förstå hur man skulle lösa med PBI. Så kanske då mer att man får in mer stöd i alternativa metoder och kanske lite respons. Om man har nån form av föreläsning, får nån som talar om vad det finns för olika metodiker ... Det får vi ju egentligen inte, utan kör man igång nåt projekt eller en kurs, får alla höra talas om den och då är den inriktad på att det ska vara PBI-baserat. Det är den enda jag känner till.

En tredje aspekt inför framtiden är att några få deltagare vill utvidga kurslagshandledningen till än vidare kretsar, handledningen föreslås användas som en hjälp till ökad samplanering och samsyn på hela sektionen.

... hade varit om vi hade satt oss ner och tittat på våra kurser med professor och lektor och tittat på våra kurser. Vad har vi för kurser? Hur är de här upplagda? Vad finns det i den ena och den andra kursen som vi kan ta vara på? För nu tittar man ju bara på en kurs och eftersom vi då är olika personer som gör de olika kurserna och vi egentligen inte vet vad den andre gör så kan det sitta (personer) inom samma institution som gör bra saker eller de som gör lite sämre saker men att man inte inom själva institutionen reflekterar över detta ... Med institutionen så skulle jag vilja att man tittade på själva institutionens kurser, alltså som en första åtgärd. Vad har vi i våra kurser, hur är våra kurser upplagda, för nu får man ju den (handledningen) individuellt. Men då blir det ju bara att den här kursen blir bra och sen kan man ju ha skitkurser vid sidan om. Jag är rädd för att om man låser fast den pedagogiska handledningen inom institutionen så gör man nya kurser och med andra personer som inte fått (handledning) så är man tillbaka där man började.

Synpunkter på att Chalmers ger handledning för lärare utan formell pedagogisk utbildning är också värda att notera. Vissa deltagare har kommenterat Chalmers tekniska inriktning och rekryteringen av lärare. Systemet anses kunna innebära en risk för brist på pedagogisk kompetens och den pedagogiska handledningen kan bidra med att kompensera detta. Någon anser i sammanhanget att det är viktigare att påverka de gamla lärarna som sitter fast i gammalt undervisningsmönster.

Varför den aktuella situationen (att handledning bedrivs) syns vara rena drömmen för en lärare.

Om man ska försöka göra en utvärdering av det som var positivt då, så är det just detta att det vore bra om varje person som har en lärarroll på Chalmers får den handledningen.

Man kan ju inte utan vidare byta ut lärare utan det gäller att utveckla de som finns, utifrån de förutsättningar de har.

Ja jag tror ju att om man siktar på doktoranderna så kommer det att ha genomslag då om några år, när de blir lektorer och professorer. Men vill man ha omgående resultat måste man ju ha med sig allihop. För att som doktorand kan man ju slå huvet i väggen om man vill komma med nått nytt, va. "Nae, så har vi inte gjort", och då blir det ju inte så heller.

Det är en sak som jag upplevde som lite jobbigt, det kändes som att de riktade in sig väldigt hårt på oss doktorander, på nåt sätt "parias" på institutionerna, vi ska göra jobbet men vi får inte göra det hur vi vill. Det kunde kännas lite frustrerande, för jag tycker de kan jobba på de här gamla uvarna, som har kört sina kurser i 15-20 år utan att det har hänt nåt.

6.3. Jämförelse med tidigare skriftligt lämnade synpunkter

Deltagarna har lämnat skriftliga utlåtanden till handledarna utifrån frågan "Hur har du upplevt den pedagogiska handledningen med mig?" De är skrivna mellan en och åtta månader innan intervjuerna ägde rum. I skrift fokuserar deltagarna mer än i intervjuerna studenters lärande och förståelse, kursernas mål och innehåll, utvärderingarnas form och betydelse. Detta kan förstås utifrån att deltagarna vid det skriftliga tillfället haft längre tid att formulera sig, varit närmare i tid till handledningen samt haft uppställda mål i färskt minne till skillnad mot intervjuerna, då deltagarna svarade mycket mer spontant. Det råder emellertid stor samstämmighet mellan de skriftliga och de muntliga åsikterna i sak, även om formuleringssättet skiljer sig åt något. De skriftliga utlåtandena redovisas därför inte med samma utförlighet som intervjuerna.

Gemensamt för både intervjuerna och de skriftliga utlåtandena är att helhetsintrycket av handledningen är positiv. Även i de skriftliga utlåtandena poängteras den positiva upplevelsen av handledarens snabba feedback. Den anses ha bidragit till att öka det egna lärandet och utveckla den egna undervisningsrollen. Dessutom anser någon att den bidrar till att man kan förändra kursen under gång, genom att handledarna även känner studenterna och det kan bidra till att man snabbt kan ordna träffar.

Ett område som poängteras i skrift är att handledningen bidragit till en ökad samordning av kursmoment och en ökad samsyn på sektionen rörande pedagogiska aspekter. Den anses även ha ökat intresset i arbetslaget för utvecklingsarbete.

Någon av deltagarna kommenterar i skrift att de gemensamma seminarierna inte gav något, däremot var den personliga handledningen mycket bra. En annan deltagare värderade den personliga handledningen och ansåg att före lektionen-genomgången gav minst, under lektionen kändes först jobbigt och genomgången efteråt gav mest.

Kommentarer om PBI-inriktning i kurserna förekommer även i några skriftliga utlåtande; några förespråkar den som metod för att öka förståelsekunskapen, någon önskar handledning i alternativa metoder.

En deltagares beskrivning av handledarens roll är belysande för mångas uppfattning:

En pedagogisk konsult spelar roll som förstående men utanförstående.

7. Analys och diskussion

I en högskolas uppgift ingår såväl forskning som undervisning på olika nivåer. Många tjänster, för att inte säga de flesta inom grundutbildningsområdet, innebär att båda uppgifterna skall utföras. Chalmers är inte olik andra lärosäten när det gäller lärares formella pedagogiska kompetens; att undervisa är något många får lära sig när de väl är anställda. Den erfarenhet de då bär med sig är naturligt nog de förebilder de själva har från sina egna lärare. Dessa förebilder kan vara allt från excellenta till miserabla pedagoger, vilket påverkar såväl inställningen till undervisning som sättet att undervisa. Den akademiska världen har under senare år genomgått stora förändringar, inte minst inom det pedagogiska området, med bl a en förändrad syn på kunskap och lärande. Detta ökar kraven på lärarna. Beaktar man dessutom att inte alla i sin tidiga karriärplanering har siktat på att i första hand undervisa, är problemet uppenbart, högskolorna måste satsa på pedagogisk utbildning av lärare.

Denna studie har inte i första hand fokuserat lärares och doktoranders inställning till undervisning som ett åliggande i tjänsten jämfört med andra uppdrag, men denna grundinställning kan vara en underliggande faktor för många av deltagarnas åsikter. Helt naturligt är förhållningssättet präglad av hur man prioriterar undervisning jämfört med andra uppgifter.

Mycket få av deltagarna har någon tidigare formell utbildning i pedagogik. Chalmers ger kurser för doktorander i bl a presentationsteknik, men den genomgås inte innan första undervisningstillfället. Doktorander prioriterar inte alltid dylika kurser, de väljer kurser som intresserar dem utifrån andra områden.

Vad gäller mer rutinerade lärare har dessa sina egna lärarförebilder längre tillbaka i tiden, de har längre undervisningsvana och kanske både mer formell och informell pedagogisk utbildning. Denna lärarroll kan innebära allt ifrån en reproduktion av gamla metoder till att erfarenheten ökat självkänslan och att man därför vågar söka nya banor. Man kan alltså anta att egna erfarenheter och tidigare förebilder påverkar såväl inställningen till undervisning överhuvudtaget, som vilken lärarroll man antar i undervisningssituationen.

En sätt att lösa problemet med lärares pedagogiska kompetens är den pedagogiska handledningen av lärare och kurslag som Chalmers genomför på V-sektionen. Frågan är då, leder pedagogisk handledning till att lärare blir mer medvetet pedagogiska och vad i arbetet i så fall har störst effekt? Svaret på den första frågan måste utifrån denna studie besvaras jakande. Allt det studerade materialet visar på en mycket hög medvetenhet om pedagogiska spörsmål med en uttalad koppling till hela eller delar av handledningsinsatsen. Vad som har haft störst effekt är svårare att besvara lika entydigt. Ett sätt är att diskutera hur resultatet av utvärderingen förhåller sig till de punkter som uppdraget önskade få svar på, redovisade på sidan 3. Punkterna överlappar emellertid i vissa avseenden varandra och analyseras därför övergripande.

7.1. Studenternas lärande samt undervisningsaspekter

Utvärderingen visar att de flesta av deltagarna, särskilt de som har deltagit i handledning under senare år, är väl medvetna om vikten av att uppmärksamma studenternas lärandeprocess. Kurslagshandledningen med dess diskussioner om alternativa undervisnings- och examinationsformer verkar ha ökat medvetenheten om hur man lär. Många anser att handledningen har gett dem nya insikter om lärande, dock inte alla, en del menar att de haft kunskapen redan tidigare.

Kurslagsarbetet har emellertid medfört en fokusering på studenters lärande. Att ständigt ifrågasätta målet utifrån studenternas perspektiv, vad de ska lära sig, är något som handledningen bidragit till.

Detta projekt, eventuellt i kombination med andra, har enligt deltagarna även bidragit till en ökad förståelsekunskap hos studenterna. Vissa deltagare anser att de genom nya examinations- och utvärderingsformer kan märka djupare förståelse och inte enbart reproducering av kunskap. Utvärderingens ramar har emellertid inte medgivit någon studie ur studentperspektiv för att verifiera dessa åsikter.

7.2. Lärarnas gemensamma synsätt och samverkan

Att överhuvudtaget ha ett forum för pedagogiska diskussioner, dit dessutom alla berörda känner sig manade att komma, är en god grund för utveckling. Handledningen i kurslag fungerar som ett sådant forum, där undervisningens utformande och innehåll är utsatt för ständig reflektion. Handledningen i kurslagsarbetet anses av de deltagare som deltagit i denna form ha varit en starkt bidragande orsak till nytänkande, engagemang för olika nya försök och utveckling. Nya kurser, arbetsmetoder, laborationer och examinationsförfaranden har genomförts i ökat samförstånd enligt flera av deltagarna.

Vad gäller engagemang och attityder till undervisning, bör handledningen ha bidragit till en mer positiv attityd hos deltagarna. Att känna sig delaktig i ett större sammanhang ökar engagemanget. I det handledda kurslaget skall enligt intentionerna allas röster bli hörda, så verkar också ske. En eventuellt upplevd känsla av låg status eller underläge i gruppen minskar genom att handledaren innehar en erkänt positiv status av alla i hela organisationen och kan därigenom lyfta fram allas synpunkter och erfarenheter.

Doktoranders attityd till undervisning beskrivs ur olika perspektiv, antingen som något nödvändigt ont som måste utföras för att målet, egen examen, skall nås, något som gör att man får fördjupad kunskap inom ett område eller som en positiv respektive negativ upplevelse i sig, dvs att undervisning är roligt respektive tråkigt och otacksamt. Den individuella handledningen verkar bidra med att tydliggöra dessa olika synsätt och medvetandegöra motiven för doktoranderna, att sätta ord på fenomenen är första steget mot utveckling.

Många uttalanden vittnar om betydelsen av handledarnas organisatoriska placering och deras öppenhet för att ställa upp konsultativt när behov så påkallar. Att handledarna deltar i vardagen, känner verksamhet och personal är något som ofta poängteras som betydelsefullt. Sammantaget bör såväl kurslagshandledningen som den individuella handledningen vara en starkt bidragande orsak till ökad samverkan och, om inte till ett gemensamt synsätt, så dock till en ökad debatt om olika pedagogiska synsätt.

7.3. Lärarnas eget lärande

Den största inverkan verkar den pedagogiska handledningen ha haft på deltagarnas personliga utveckling och synen på sin egen undervisningsroll. Medvetenheten om sin egen förmåga, liksom medvetenheten om vad som behöver utvecklas, har påverkats starkt av den pedagogiska handledningen. Enligt handledarna skall handledningen individanpassas, var och en bör få vad den själv behöver. Detta stämmer väl överens med vad deltagarna uttrycker att de får och bör vara en starkt bidragande orsak till det positiva resultatet. Handledarnas arbetssätt, att ställa frågor, spegla osv verkar i sig också ha bidragit till en ökad pedagogisk kompetens, vilket märks i flera av deltagarnas uttalanden om sitt pedagogiska förhållningssätt i egna undervisningssammanhang. De säger sig själva vara mer reflekterande och ifrågasättande i sina diskussioner med studenterna, de är alltså även medvetna om sin ändrade pedagogiska roll.

Handledningens syfte, att efter en intensiv insats för kurslaget och för de enskilda individerna under sju veckor successivt gå över i konsultation, verkar fylla en funktion. Vetskapen om att fortsatt stöd finns, uttalas mycket positivt, även om möjligheten inte utnyttjas mer än av några få. Däremot sker snabba oplanerade möten emellanåt, sådana korridormöten kan ibland jämföras med konsultation och ett snabbt svar på ett problem verkar minska behovet av regelrätt konsultation. Återigen är närheten till handledarna av betydelse.

7.4. Nya inriktningsförslag

Syftet med denna rapport är att i första hand beskriva deltagarnas uppfattningar om den pedagogiska handledningen. Vissa områden är lättare att beskriva, eftersom de är så positivt samstämda. Inom andra områden skiljer sig uttalandena markant från varandra. Inför framtida inriktning på handledningen är det särskilt viktigt att beakta de åsikter som avviker från övriga, det är när det finns motsatta uppfattningar som utveckling sker.

Flera av deltagarna uttalar vad de skulle vilja utveckla eller förändra i framtiden. Alla uttalanden är emellertid inte samstämda, vilket väcker vissa frågor. Motsägelsefulla synpunkter har t ex framkommit när det gäller framtida handledning av doktorander respektive erfarna lärare. Bör man, som några föreslår, satsa mest på doktorander, eller som andra anser, på de gamla och beprövade lärarna, eller alla samtidigt, enskilt eller enbart i arbetslaget? Skall doktorander överhuvudtaget behöva handledning när de har så färsk erfarenheter som studenter och därför vet hur det känns att inte förstå? Skall en gammal erfaren lärare verkligen behöva handledning i att undervisa?

Nya pedagogiska synsätt anammas olika både inom som mellan lärarkategorierna. En tolkning kan vara att olika personer känner trygghet antingen i sin ämneskunskap eller sin undervisningskompetens. Eller, kan en erfaren lärare vara mindre trygg i sin

ämneskompetens pga brist på tidsenliga egna exempel ur verkligheten och därför vill söka nya pedagogiska metoder? Kan någon som nyss varit ”ute i verkligheten” och fått exempel som är accepterade av studenterna känna mer motstånd mot andra undervisningsformer än sina självupplevda?

Sammanfattningsvis kan man dock urskilja tre områden som många anser att man bör satsa på:

- Satsa på doktoranderna; tidigt, gärna prioriterat i doktorandutbildningen
- Satsa på handledning på institutionsnivå
- Arbeta med att öka samsynen på hela utbildningen och ta tillvara den samlade kompetensen på sektionen, utnyttja resurserna optimalt

Alla dessa områden är redan igång, möjligen är det sista inte uttalat i handlednings-sammanhang. Det är kanske en naturlig följd att många av de som deltagit i såväl individuell som gruppmissig handledning vill vidga cirklarna och få alla som har beröringar att samverka, använda likartade undervisnings- och utvärderingsmetoder och helst ha samma syn på kunskap. Det går nog aldrig att uppnå, men att få ord för sin tysta kunskap samt tid och möjligheter för reflektion tillsammans med andra kolleger bör vara ett medel för att höja lärarnas pedagogiska förmåga och medvetenhet.

8. Slutord

Som en av flera teoretiska referenser till den pedagogiska handledningen ligger Lauvås och Handals (1993) beskrivning av ”reflekterande handledning”. För att tydliggöra och knyta praktik till teori, dvs att ge mening och betydelse åt yrkeskunskapen, menar de att handledning kan vara ett medel. Handledningen kan öka möjligheten till att sätta ord på den tysta kunskapen som förekommer i så många yrken, så även bland utbildare. Den kollegiala handledningen som författarna beskriver, kan i många stycken jämföras med den handledning som bedrivs på V-sektionen. Den baseras dels på frivillighet, dels att handledaren inte har någon ledningsfunktion, dels att handledarens tankegångar ligger till grund för handledningen samt att organiserandet sker utifrån den enskilde individens eller institutionens intressen. Om inte dessa delar fungerar minskar chansen att ”kunden” kommer tillbaka.

Handledning ska absolut leda till att man generellt också blir klokare, inte bara mer handlingsduglig, i en viss situation...//...Men det viktigaste utbytet är trots allt inte de konkreta råden, utan att man får mer att tänka om och fler dimensioner, perspektiv och begrepp att tänka i. (a.a. sid 181-182)

Referenser

- Gordan. K. (1992) *PsykoteraPIhandledning inom undervisning, i kliniskt arbetet och på institution*. Malmö: Natur & Kultur.
- Häggström. S., Lundell-Sällfors. L. & Nordquist. A. (1997) *Pedagogisk lärarhandledning. En praktisk metod för utveckling av högskoleundervisning*. Chalmers Tekniska Högskola. Ej publicerat material.
- Lauvås. P. & Handal. G. (1993) *Handledning och praktisk yrkesteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Levin. L. (1979) *Kunskap-insikt-frigörelse*. Stockholm: W&W.
- Marton. F., Hounsell. D. & Entwistle. N. (1986) *Hur vi lär*. Kristianstad: Rabén & Sjögren.
- Ramsden. P. (1992) *Learning to teach in higher education*. London: Routledge.
- Trigwell. K. & Prosser. M. (1991) *Improving the Quality of Student learning: The influence of learning context and student approaches to learning on learning outcomes*. Higher Education 22.